

ماسوله تجلی کالبدی هماهنگی و همسازی انسان با طبیعت

دکتر محسن رنجبر عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری
دکتر رحیم سرور عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهرری

چکیده

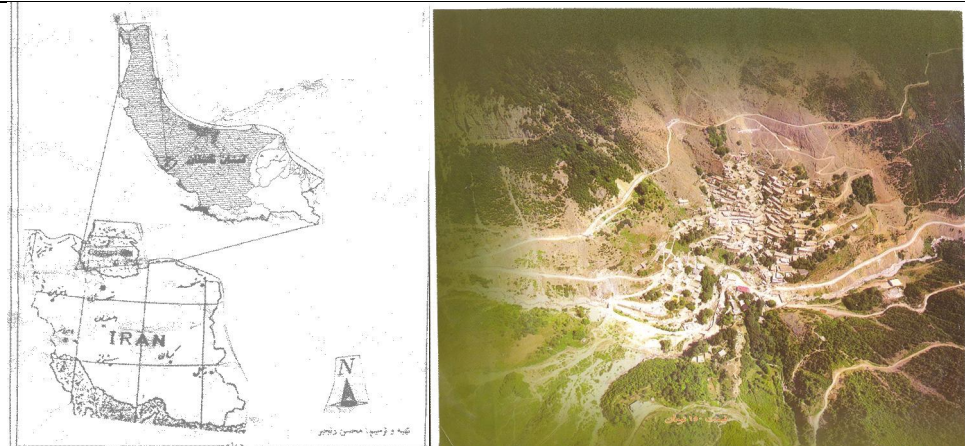
ایران عرصه بی نظیری از تنوع اقلیمی می باشد که از اقلیم بیابان بسیار خشک تا اقلیم مدیترانه ای، سرد کوهستانی و مرطوب را می توان در آن مشاهده کرد. این شرایط اقلیمی با تأثیر شریط فرهنگ و آداب و رسوم برخی الگوهای مختلفی از سازگاری انسان با محیط را رقم زده است. بطوری که الگوهای معماری و سبک معیشتی متعدد و متنوع و بعضاً بی بدیل یکی از مشخصه های بارز این سرزمین می باشد. در بین معماریهای همساز با اقلیم در مناطق مختلف ایران شاید الگوی ماسوله نمونه تیپیک بی نظیری باشد. که در دنیا نظیر آن را بندرت می توان یافت. این روستا- شهر در شمال ایران و در استان گیلان واقع است.

شهرک توریستی- تاریخی ماسوله در غرب شهرستان فومن و منتهی الیه جنوب غربی استان گیلان و در تقاطع سه استان گیلان، مازندران، زنجان و اردبیل واقع است. موقعیت این شهرک طوری است که از سه طرف شمال و جنوب و مغرب به کوه وصل می شود و فقط از طرف مشرق به جلگه فومن کشیده شده است. ارتفاع شهرک ماسوله از سطح دریا حدود ۱۰۵۰ متر می باشد. وضعیت این شهرک بصورتی است که از کنار رودخانه ماسوله بصورت پلکانی به طرف شمال کشیده شده است و خانه های فوقانی مشرف بر خانه های تحتانی است. خانه های ماسوله مستقل، بهم پیوسته اند. با سقفهای خوابیده در یکدیگر یک مجتمع مسکونی بزرگ و هم آهنگی را تشکیل می دهند.

شهرک ماسوله از نظر آب و هوایی دارای آب و هوای کوهستانی و مرطوب می باشد و جزء منطقه خزری می باشد. رودخانه ماسوله از کنار شهرک ماسوله می گذرد.

هدف این مقاله بررسی شرایط اقلیمی مؤثر بر تیپ معماری و بررسی عناصر معماری شکل گرفته تحت تأثیر شرایط ریز اقلیمی (میکروکلیما) در این پهنه می باشد.

واژگان کلیدی: ماسوله، گیلان، شهرک پلکانی، تیپ معماری.

شکل ۱: عکس هوایی شهرک ماسوله

شکل ۲: نقشه موقعیت جغرافیایی ماسوله

مقدمه:

رشد بی رویه جمعیت در نقاط مختلف دنیا باعث شده است که مکان یابی فضاهاى شهری و روستایی بدون توجه به شرایط محیطی صورت گیرد. به همین دلیل انسان در این فضای انسان ساخت دچار مشکلات عدیده ای شده است. در دنیای امروز رشد بی رویه جمعیت و صنعت و عدم توجه به عناصر جغرافیایی باعث بروز آلودگی های متعدد محیط زندگی شده است در حالی که در گذشته پیشینیان این مرز و بوم جهت انتخاب محیط های زندگی به کلیه عناصر جغرافیایی و شرایط محیطی توجه ویژه ای داشتند که نمونه بازر آن را می توان در شهرهایی مثل یزد، کاشان، کرمان می توان مشاهده نمود. معماری همسان با محیط و هماهنگ با عناصر محیطی از ویژگی های منحصر به فرد معماری سنتی ایران محسوب می شود. شهر تاریخی ماسوله به دلیل داشتن معماری ویژه از اهمیت ویژه ای برخوردار است. شیب تند دامنه کوه در این منطقه سبب شده دست هنرمند ماسوله ای در گذر از تاریخی چندصدساله و در هماهنگی بی نظیر با طبیعت پیرامون اثر هنری والایی را به وجود آورده است که در معماری منحصر به فرد پلکانی ماسوله جلوه گر می شود این مجموعه فاخر نمونه ممتازی است برای انسان صنعت زده قرن بیست و یک تا مشاهده کند چگونه می توان نیازهای توسعه شهری و عمرانی خود را با احترام به طبیعت مرتفع سازد. موقعیت فعال شهری در ارتباطی تنگاتنگ باشیوه زنگی سنتی و طبیعت سبز کوهستانی اهمیت این منطقه را بیش از نمونه های مشابه تاریخی افزایش داده است. در این نوشتار سعی شده است ویژگی های شهرک توریستی تاریخی ماسوله از نقطه نظر هماهنگی معماری این مجموعه منحصر به فرد با عناصر محیطی مورد بررسی قرار گیرد.

موقعیت جغرافیایی

شهرک ماسوله در غرب شهرستان فومن و در منتهی الیه جنوب غربی استان گیلان و در تقاطع سه استان گیلان زنجان و اردبیل واقع است. این شهرک از شمال و شمال شرقی به شهرستان ما سال و توابع آن، از غرب به شهرستان خلخال و توابع، از جنوب به پشتکوه خمسه زنجان و از مشرق به جلگه فومنات محدود است. منطقه ای

که ماسوله در آن واقع شده، منطقه ای کوهستانی و در دامنه کوهی با شیب زیاد است. شهرک ماسوله از سه طرف شمال و جنوب و مغرب به کوه وصل می شود و فقط از طرف شرق به جلگه فومن محدود می شود. وسعت شهرک ماسوله ۱/۶ هکتار می باشد. ارتفاع شهرک ماسوله از سطح دریا حدود ۱۰۵۰ متر می باشد که در دره رودخانه ماسوله و در نزدیکی قله شاه معلم (ماسوله داغ) با ارتفاع ۳۰۵۰ متر واقع شده است.

آب و هوای ماسوله

شهرک توریستی تاریخی ماسوله در دامنه شرقی کوههای تالش قرار گرفته است. شرایط ویژه منطقه که در نتیجه آن کوههای تالش بصورت یک سپر کوهستانی مانع از نفوذ جریانهای هوایی از شمال و شرق به داخل فلات ایران می شود، باعث بوجود آمدن آب و هوایی خاص در این منطقه شده است. مجاورت با دریای خزر باعث می شود که گرمترین و سردترین ماههای سال نسبت به نواحی داخلی ایران یک ماه عقب تر بیفتد. بطوری که سردترین ماه سال در این منطقه اواخر دی و بهمن و اوایل اسفند و گرمترین ماه سال مرداد ماه باشد. متوسط درجه حرارت شهرک ماسوله حدود ۱۲/۲ درجه سانتیگراد می باشد و متوسط حداقل دمای شهرک ۷/۹ درجه سانتیگراد و متوسط حداکثر دمای آن ۲۳/۴ درجه سانتیگراد است. متوسط مقدار روزهای یخبندان در شهرک حدود ۴۰/۳ روز می باشد.

متوسط بارندگی سالیانه ایستگاه ماسوله حدود ۹۲۰/۲ میلیمتر بر آورد شده است. ماسوله بین دو شهر رشت و زنجان واقع شده است. شهر رشت دارای اقلیم معتدل و مرطوب و شهر زنجان دارای اقلیم سرد است. بنابراین اقلیم ماسوله تلفیقی از این دو اقلیم است. ماسوله دارای زمستانهای بسیار سرد و تابستانهای معتدل و در عین حال آفتاب تابستانی سوزنده دارد. حداکثر دمای مطلق ایستگاه ماسوله ۳۷ درجه سانتیگراد و در ماه تیر می باشد. بدلیل وجود دو اقلیم معتدل و اقلیم سرد، معماری و شهرسازی ماسوله ترکیب و تلفیقی از معماری بومی اقلیم معتدل خزری و سرد شمال غربی ایران است. از نظر آب و هوایی دارای خصوصیات آب و هوای کوهستانی است. ولی از نظر تقسیمات جغرافیایی کشور جزء منطقه خزری محسوب می شود.

مرفولوژی و بافت شهرک ماسوله

یکی از ویژگیهای منحصر بفرد ماسوله و وضعیت خاص بناهای این شهرک است. با توجه به توپوگرافی شهرک که در منطقه ای کوهستانی و پرشیب واقع است. بافت شهری به شکل پلکانی و مطبق است. بناهای شهرک در کناره شمالی ماسوله رودخان بطرز زیبا و مهندسی خاص به طرف کوهپایه پیش رفته است. بدلیل نزدیکی ماسوله به کوه ماسالار، ماسالار نیز نامیده می شود. مردم ماسوله، در سالهای پیش در منطقه مرتفعتر از مکان فعلی که " کهنه ماسوله" می نامیدند زندگی می کردند که با مکان فعلی حدود ۸ کیلومتر فاصله داشت. اما بدلیل سیل و زلزله و ... به مکان فعلی نقل مکان کردند.

هرجا که تنوع طبیعی و انسانی، تحت سیطره زمان و تاریخ در هم می آمیزد، نوعی الگوهای زیستی شکل می گیرد که به نوبه خود می تواند استثنایی و منحصر به فرد باشد. ماسوله نمونه بارزی از این نوع زیستگاه تاریخی بشر است که به عنوان یک اثر ملی در سال ۱۹۷۵ به شماره ۱۰۹۰ در فهرست آثار ملی ایران به ثبت رسیده است. این شهر تاریخی، در طول عمر هزارساله خود در هماهنگی خارق العاده میان انسان و طبیعت نمونه بارزی به شمار

می رود، آمیزه ای از فرهنگهای سه گانه طالشی، ترکی و گیلکی از یک سو و طبیعتهای سه گانه جنگلی شهرسازی و معماری خاص ماسوله است. کالبد شهرک ماسوله متأثر از ارتباطات پیچیده و ویژه اجتماعی و اقتصادی این زیستگاه کهن می باشد. طبیعت مرتعی و کوهستانی واز سوی دیگر فرهنگ و تمدن خاصی که اولین نمایه کالبدی آن قرار گرفتن خانه ها در ماسوله است، طوری که با یک نگاه گویی پلکانهای بزرگی از کوه به دره کشیده شده اند. این وضعیت ساختمانی باعث شده است که خانه های ماسوله حیاط نداشته و حیاط آنها بام خانه تحتانی باشد. ورود و خروج به این شهرک فقط از طریق عبور از بام خانه ها امکانپذیر است. عبور مردم و چارپایان از بام این خانه ها بدون اعتراض صاحبخانه انجام می پذیرد و این مسئله از گذشته جزء قراردادهای اجتماعی حاکم بر ماسوله بوده است.

اتومبیل و هیچ وسیله نقلیه دیگری نمی تواند به داخل شهرک راه پیدا کند و همین امر موجب شده است که در مدخل شهرک این هیجان در قلب مسافر جوانه بزند که همه آنچه را که در سیر و سیاحت برابر نگاهش قرار خواهد گرفت برایش تازگی خواهد داشت. ماسوله شبیه هیچ سرزمین دیگری نیست، معماری بدیع آن در دامنه کوه به همراه طبیعت جذاب و مساعدش فضایی افسون کننده و سیمایی یگانه به آن می بخشد. بدلیل بارندگی بسیار و رطوبت بیش از حد در ماسوله، فرم بنا در این شهرک بیشتر در جهت مقابله با این دو عامل شکل گرفته است. از آنجا که در مناطق معتدل و مرطوب بهترین راه حل برای تنظیم شرایط محیطی، استفاده از باد و تهویه هواست.

بهترین مرفولوژی، معماری با فرم برون گراست. در این فرم برای تأمین آسایش، ساختمانها را تا حد امکان در ارتفاع بلندتر از سطح زمین و از دو یا چهار طرف باز و شکل برون گرا می سازند و بالکن ها بعنوان فضای زیستی، باعث تلفیق فضای داخلی با فضای خارجی ساختمان شده و پنجره های بزرگ در نمای ساختمانهای ماسوله همگی دلیلی بر برون گرایی معماری در ماسوله است.

بافت شهری در ماسوله نوعی همزیستی بین فضای سبز محیط طبیعی و معماری محیط مصنوعی ایجاد کرده است که خود از اصول معماری همساز با محیط زیست است. در واقع می توان چنین ادعا کرد که ماسوله یک باغ شهر است. در ماسوله نیز مانند سایر شهرهایی که در منطقه کوهستانی واقع شده اند، بافت شهری در قسمت پایین دره قرار نمی گیرد،

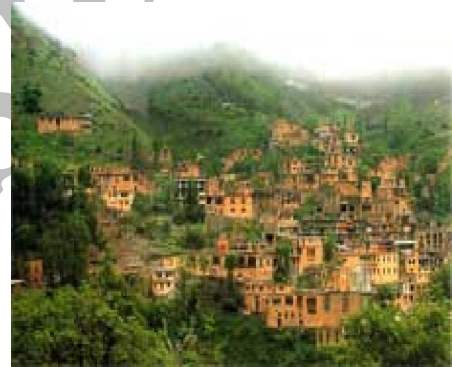
چون هنگام شب هوای سرد سنگین تر است و به پایین دره نفوذ می کند و همچنین در این قسمت از دره خطر سیل وجود دارد. از طرف دیگر قسمت شمالی کوه همواره در سایه قرار دارد و بسیار سرد است. همچنین قسمت بالای کوه بدلیل شدت باد و نبود حصار برای کنترل آن برای استقرار بافت شهری مناسب نیست.

مسافر یا گردشگران سرزمین محصورکننده هر که باشد و هر قدر با هنر معماری بیگانه باشد، باز در خواهد یافت که معماری خانه ها با چه منطق سلیمی برای رهیدن و در امان ماندن از آفات و عوارضی چون سرمای شدید زمستان و یا هجوم یاغیانی که در گذشته های دور ماسوله را مورد چپاول و غارت قرار می داده اند، طراحی شده است.

با توجه به نکات فوق می توان دریافت که بهترین و مناسبترین قسمت برای استقرار بافت شهری و سازگاری هر چه بیشتر با شرایط زیست محیطی در قسمت وسط کوهپایه ها و در سمت جنوبی آن است. جهت بناهای مختلف در شهرک با جهت شیب طبیعی زمین هماهنگی دارد به همین دلیل بخشی از بناهای شهر رو به جنوب و تعدادی نیز رو به جنوب شرقی است. جهت گیری شهرک ماسوله با زمستانهای بسیار سرد و تابستانهای معتدل در بخش جنوبی کوه برای دریافت هر چه بیشتر آفتاب برای گرمایش در زمستانهای برفی و سرد ماسوله نشان دهنده تأثیر شرایط زیست محیطی در شکل گیری بافت شهری آن است. اختلاف ارتفاع بین پایین ترین و بالاترین نقطه این شهر کوهستانی حدود ۱۳۰ متر است.

شکل ۴: ماسوله در غروب زمستانی

شکل ۳: نمایی از ماسوله با پوشش مه از ارتفاعات

شکل ۵: دورنمایی از ماسوله از جنوب

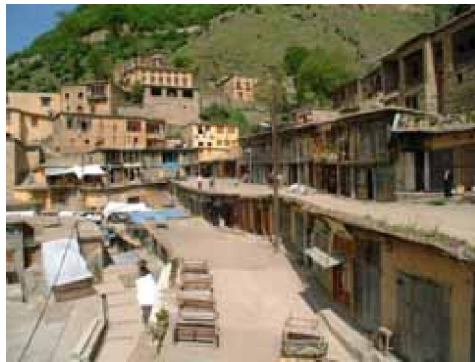
راههای دسترسی به داخل شهرک

ترکیب ساختمانهای شهرک طوری است که خانه های ماسوله دور تا دور بازار اصلی شهر بنا شده اند از این رو برای رسیدن به بازار ماسوله حتماً باید از یکی از محلات ماسوله عبور کرد و گرنه راه دیگری وجود ندارد. غیر از بازار ماسوله که در مرکز شهر قرار دارد چهار محله اصلی از جمله: مسجد بر، خانه بر، کشه سر، اسد محله در ماسوله

وجود دارد. مسیرهای ورود به داخل شهرک در ماسوله بصورت پلکانی طراحی شده اند که با شیب ملایم محیط هماهنگ می باشد. در داخل شهرک دو نوع مسیر دسترسی پیش بینی شده است. یکی مسیرهای طولی و موازی که تعداد آنها کم است و دوم مسیرهای عرضی که تعداد آنها بیشتر است.

از ویژگی های بسیار مهم ماسوله، استفاده از بام خانه ها به عنوان مسیر تردد است. شهروندان در استفاده از بام خانه های خود به عنوان یک مسیر عمومی توافق دارند. در واقع پشت بامها حیاط اجتماعی مردم است که در مراسمهای مختلف و جشن ها به فضاهای تجمع شهری تبدیل می شوند.

قدم زدن در پشت بامها یک زندگی جمعی است. افراد در پشت بامها با ارتفاعهای مختلف دید و منظرهای متنوعی از طبیعت را تجربه می کنند.

شکل ۷: مسیرهای دسترسی و رفت و آمد شهرک

شکل ۶: راههای دسترسی به داخل شهرک

معماری منحصر به فرد ماسوله:

خانه های ماسوله بیشتر دو طبقه و بندرت ۱ یا ۳ طبقه هستند. قسمت‌های مختلف یک خانه در ماسوله عبارت است از:

۱. دالان یا راهرو
۲. سیاه چال
۳. انبار
۴. اطاق نسبتاً بزرگ جهت پذیرایی مهمان ها
۵. اطاق کوچکتری که نشیمنگاه دایمی ساکنان خانه می باشد.
۶. پله های بلند ارتباط دهنده طبقه همکف به طبقه دوم
۷. پشن یا توالت
۸. هال که به زبان محلی چغم گفته می شود
۹. سومه (صومه): مقر زمستانی خانواده است
۱۰. تالار که به عبارتی از دیوان کوچکتری است

مجموعه خانه های ماسوله از لحاظ بافت و طرز قرار گرفتن ساختمانها و بخصوص منطبق بودن آنها با شرایط اقلیمی و ارتباط خانه ها با یکدیگر و دورنمای کلی و بهم پیوسته بناها، پدیده شگرفی را مقابل دید آدمی قرار می دهد.

مصالح ساختمانی در ماسوله

برای شناخت مقاومت و فلسفه بنای ساختمانهای ماسوله باید به آداب و سنن و وضعیت خاص جغرافیای طبیعی و اقتصادی ماسوله توجه داشت. مصالح ساختمانی استفاده شده در قسمتهای مختلف بنا متفاوت، و ترکیبی از سنگ، خشت و چوب است که همگی محلی است. ایستایی بنا روی یک قطعه سنگ یکپارچه است. ساختمانهای ماسوله با شیب طبیعی زمین و پشت به کوه در دو یا سه طبقه ساخته شده اند که هم سازگاری معماری با توپوگرافی طبیعی محیط را نشان می دهد و هم نوعی دید منظر بسیار عالی برای افراد، در همه طبقات و فضاها ایجاد می کند.

بطور کلی مصالح ساختمانی خانه های ماسوله عبارتند از: سنگ محلی، خشت خام، چوب، علف مخصوص بنام خرف که نوعی سرخس است و نوعی خاک خاکستری رنگ بنام وخوش که به عنوان عایق حرارتی و رطوبتی استفاده می شود. نکته جالب این است که این خاک هر چه بیشتر پا بخورد عایق تر می شود، بهمین دلیل ساکنان از بامهای خانه ها به عنوان مسیر رفت و آمد عمومی جهت عایق تر شدن بام ساختمان استفاده می کنند. همچنین در نمای ساختمانها در ماسوله از نوعی گل زرد استفاده می کنند (فروغی ماسوله، شرفی ماسوله ۱۳۷۷). استفاده از آن باعث شده است تا ساختمانها با رنگ محیط طبیعی اطرافش هماهنگ شود و این طور به نظر می رسد که معماری جزئی از طبیعت است.

نوع سازه بناهای ماسوله

دیوارها معمولاً تا طبقه اول با سنگ لاشه و پس از آن از خشت و بعد از آن نیز تا زیر سقف دوباره از سنگ لاشه استفاده می شود. سپس بر روی این دیوارها چوبهای محکمی قرار میگیرد که مقاومت زیادی دارند و جهت استحکام بیشتر دیوارها به هم قفل می شوند که امروزه شناژ نامیده می شود. در وسط آن یک تیر بزرگ بنام جبرین قرار دارد که چوبهای الوار مانند بنام "ورده" را بروی آن و دیوار قرار می دهند. سپس تخته کوبی کراه بر روی تخته، سرخس خشک شده بنام "خرف" ریخته و به آن کاه گل می زنند. باین ترتیب طبقه اول تمام می شود. این گیاه به عنوان عایق رطوبتی عمل کرده و مانع جذب و نفوذ آب به داخل ساختمان می شود. بعلاوه از تیرهای دیگری در نزدیکی دیوارها برای کمک به توزیع نیروها استفاده می شود.

پس از تمام طبقه اول، بوسیله خشت خام که بطرز ماهرانه ای در هم قفل شده اند دیوارهای طبقه دوم و گاهاً طبقه سوم را بنا می کنند. برای زیبایی بنا و هماهنگی نما با طبیعت از گل زرد رنگ استفاده می کنند.

شکل ۹: نمایی از خانه های ماسوله با ستونهای چوبی

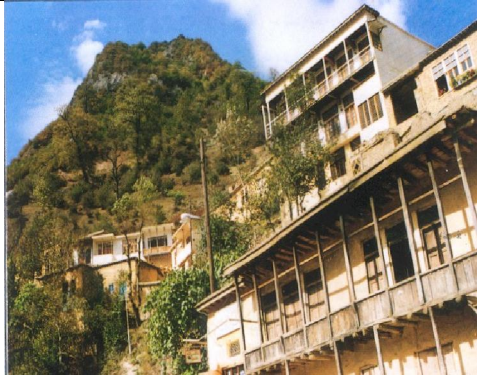

شکل ۸: گل زرد مورد استفاده در نمای خانه ها

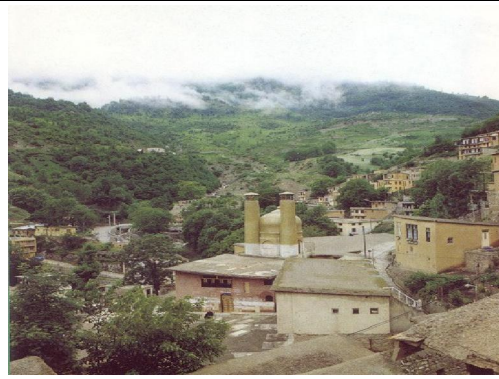
فضاهای شهری ماسوله

فضاهای شهرک توریستی تاریخی ماسوله با توجه به اعتقادات و فرهنگ مردم آن شکل گرفته است. بهمین دلیل فضاهای مذهبی بیش از سایر فضاهای شهری به چشم می خورد. در ماسوله حدود ۱۰ مسجد و پنج زیارتگاه وجود دارد. به دلیل تجاری و توریستی بودن آن، تعدادی کاروانسرا هم در این شهرک مشاهده می شود. این شهرک تاریخی-توریستی در وسعتی معادل ۱/۶ هکتار و در چهار محله "خانه بر"، "کشه سر"، "اسد محله" و "مسجد بر" شکل گرفته است. ماسوله دارای بازاری در ۴ طبقه می باشد که هر چهار محله بطور مستقل با بافت بازارشهر ارتباط بی واسطه ای دارند. در حال حاضر در ماسوله بیش از ۳۵۰ واحد مسکونی وجود دارد که در گذشته (حدود ۱۰۰ سال پیش) این تعداد به ۶۰۰ واحد بالغ می گردیده است. وجود بیش از ۱۲۰ واحد تجاری در محدوده بازار آن، بیش از ۱۲ کاروانسرا، دو حمام قدیمی بیش از ۲۳ چشمه عمومی، ۱۰ مسجد و ۵ امامزاده حاکی از رونق و شکوفایی این شهر در دوره های گذشته می باشد. بازار مهمترین فضای شهری در این شهر است. چند طبقه بدون سقف مشرف به جنگل روبرو تلاش برای برقراری هر چه بیشتر ارتباط با طبیعت است. شهرک ماسوله بدلیل استقرار بافت شهری در قسمت میانی کوهپایه متناسب با شرایط اقلیمی و وجود بافت شهری پلکانی، تراکم زیاد و گسترش خانه ها در ارتفاع با کمترین مساحت، شکل گیری مسیرهای دسترسی بین فضاهای شهری متناسب با توپوگرافی و شیب زمین، استفاده از مصالح بومی، نبودن کمترین آلودگی در شهر، طراحی فضاهای زمینی تابستانی و زمستانی، نبودن آلودگی صوتی و زیست محیطی، استفاده از عایق های حرارتی در ساختمانها برای مقابله با سرمای زمستان و گرمای تابستان، استفاده از شیارهای طبیعی کوه جهت انتقال فاضلابهای شهری به بیرون از شهر، طراحی سقفهای شیب دار با شیب ملایم، همگی حکایت از هماهنگی با طبیعت پیرامون دارد. طی ۶۰ سال گذشته، جمعیت ماسوله از ۳۵۰۰ نفر به حدود ۹۰۰ نفر کاهش یافته است که حکایت از کاهش شدید جمعیت این شهر کهن دارد.

شکل ۱۱: کاروانسرای ماسوله

شکل ۱۰: امامزاده عون ابن علی ماسوله

نتایج :

رشد فزاینده جمعیت در سراسر گیتی آثار زیانباری برزیستگاههای طبیعی کره زمین دارد. نگرانی درباره آینده محیط زیست کره زمین و منابع آن حقیقتی انکارناپذیر است و رسیدن به توسعه پایدار در گرو آموزش و بهره‌برداری منطقی و حفظ محیط زیست است و امروزه توجه به معماری سبز بعنوان حافظ منابع طبیعی و محیط زیست مطرح می باشد. و نگهداری آن برای نسلهای آینده ضمن استفاده بهینه، در اولویت می باشد. ماسوله این نگین انگشتی گیلان و ایران با داشتن معماری ویژه و هماهنگی بی نظیر با محیط سبز کوهستانی پیرامون اثر هنری والایی است که میتواند به عنوان الگویی منحصر به فرد و تئوپیک برای فضاهای شهری قرار گیرد. بافت شهری در ماسوله نوعی همزیستی بین فضای سبز محیط طبیعی و معماری محیط مصنوعی ایجاد کرده است که خود از اصول معماری همساز با محیط زیست است. در واقع می توان چنین ادعا کرد که ماسوله یک باغ شهر است. انسان در طبیعت بدنیا می آید، در طبیعت زندگی می کند و در طبیعت می میرد. انسان امروزی در صدد رهایی از چنگال زندگی ماشینی می باشد و بدنبال طبیعتی بکر می گردد تا با گذشته خویش درآمیزد

به قول مولوی مثنوی سرای نامی ایران

هر کسی کودور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش

آری ماسوله نگین کوهستان، پلکانی به درون طبیعت و زیبایی و تلفیق حیرت انگیز طبیعت و معماری و فضایی با زندگی کاملاً سازگار با طبیعت می باشد. اما در سالهای اخیر و به دلایل گوناگون زنگ خطر برای ماسوله به صدا در آمده است و اقدامات ناصواب عمرانی منطقه را برای بروز حوادث مشکل ساز طبیعی بیش از پیش مستعد ساخته است که نیازمند توجه ویژه می باشد. اهمیت این روستا ویژه و هماهنگی آن با مرفولوژی و سایر عناصر جغرافیایی آن را در کانون توجه دوست داران طبیعت و بویژه جهانگردان قرار داده و باعث شده است که بخت زیادی برای ثبت در فهرست آثار جهانی یونسکو در اختیار داشته باشد.

منابع:

- ۱- اخوان ماسوله - مسعود، نقش جواد - سهیل ۱۳۷۶، ماسوله سرزمین ستارگان روشن - انتشارات اخوان، ماسوله
- ۲- خیابانی عزت - ماسوله نگین کوهستان و گنجینه تاریخ گیلان مجله جاده ابریشم شماره ۱۲
- ۳- رنجبر محسن ۱۳۸۰ بررسی ژئومرفولوژی حوضه آبریز ماسوله رساله دوره دکتری
- ۴- رنجبر - محسن ۱۳۸۲ مدیریت مخاطرات ژئومرفولوژی ماسوله به منظور برنامه ریزی توریستی آن - همایش جغرافیا و توسعه پایدار مشهد
- ۵- ستوده، منوچهر ۱۳۴۹، از آستارا تا استرآباد جلد اول آثار و بناهای تاریخی گیلان
- ۶- فروغی ماسوله، ناصر - شرفی ماسوله فرهاد ۱۳۷۷ ماسوله شهر صخره ها و بناهای - تاریخی - توکل صومعه سرا
- ۷- گلبو (کردوانی) فریده، نگاهی به ماسوله سرزمین محسور کننده، مجله هنر و مردم شماره ۱۸۶
- ۸- گروه پژوهشگران ایران به سرپرستی ابراهیم اصلاح عربانی، کتاب گیلان، کانون نشر ایران ۱۳۷
- ۹- معصومی اشکوری - سید حسن ۱۳۷۶ طرح جامع توسعه استان گیلان جلد ۴ جامعه شهری و عمران شهری - سازمان مدیریت و برنامه ریزی
- ۱۰- ل. ه. ل. رابینو مترجم خمایی زاده جعفر ۱۳۷۴ ولایت دارالمرز گیلان - انتشارات طاعتی - رشت

Archive of SID